

Oud-ambassadeur Edy Korthals Altes ongebroken idealistisch

'Wanhoop niet; ga door met de goede strijd'

In die ene nacht in 1984 kreeg hij een droom waarin hij in de levende ogen kijkt van de gekruisigde Christus. Hij wist met een het antwoord op de pertinente vraag: 'En jij, wat heb jij gedaan met jouw mogelijkheden op dit kritieke moment?' Het maakte voor ambassadeur Edy Korthals Altes een eind aan een maandenlang gewetensconflict over de wapenwedloop.

Jan Spijk

De oud-ambassadeur - die deze maand zijn negentigste verjaardag viert - woont nog steeds met zijn echtgenote zelfstandig in een ruim appartement aan de rand van Den Haag. Je steekt de straat over en je loopt zo de groene oase van park Clingendaal binnen. Zijn studeerkamer staat vol met boeken over politiek, economie, Europa en religie. Precies de wereld waarin hij zich al vele decennia lang begeeft. Hoewel geestelijk enorm sterk, laat zijn gezichtsvermogen hem langzaam maar zeker in de steek. De tijdschriften blijven steeds vaker in de plastic verpakking, maar hij bedient nog steeds de computer.

Om te beginnen: is het eigenlijk niet raar dat een afgestudeerd econoom kiest voor de diplomatieke dienst?

'Ik had een grote interesse voor maatschappelijke problemen en vragen. Internationale betrekkingen boeiden mij. En ik was goed in talen.' De carrière verliep voorspoedig. Hij leerde Europa als zijn broekzak kennen. In Bonn zette hij het jongerenwerk op, om de verhoudingen tussen Nederlandse en de Duitse jeugd te verbeteren. 'Het was begin jaren '60. De oorlogsherinneringen waren vers, maar het ging ons er om dat de jeugd elkaar beter ging begrijpen, zicht zou krijgen op een gemeenschappelijke toekomst.'

Vervolgens kreeg hij posten in onder andere Rome, Djakarta en Brussel (EEG). In 1977 werd hij benoemd als ambassadeur in Warschau. De Koude Oorlog was nog in beton gegoten.

U kreeg toen kort voor uw afscheid van de vrouw van de communistische president een houten beeldje van Jezus. Vond u dat niet opmerkelijk?

'Mijn vrouw was bevriend met de echtgenote van de Poolse president Jablonski. Ze wist dat ik geboeid was door dit beeld dat je soms op pilaren langs de wegen in Polen kunt zien. Het geeft goed weer de solidariteit van Christus met de lijdende mens. Jezus zit in de trieste houding van de arme Poolse boer die in de loop der eeuwen veel te lijden had van plundering en verwoesting door vijanden. Ik ken geen

Europees land dat meer geleden heeft onder al die invallen en oorlogen.' Het was ook in die tijd dat Altes begon te twifelen aan de strategie van de NAVO: de wederzijdse verzekerde vernietiging. Tegenover zijn kinderen heeft hij nog lang iemand als Joseph Luns - destijds secretaris generaal van de NAVO - verdedigd. 'Dat waren heftige gesprekken aan tafel', weet hij zich nog te herinneren. Maar in de jaren tachtig veranderde hij radicaal van mening. Het Star Wars-plan van president Reagan verafschuwde hij. Altes vond het onverantwoordelijk dat de wapenwedloop nu ook in de ruimte werd voortgezet. Madrid was echter een buitengewoon aantrekkelijke post die hij niet graag wilde opgeven. Nog vijf jaar en hij kon met pensioen. Maar zijn geweten knaagde.

U droomde toen dat u in een kerk in de levende ogen keek van de gekruisigde Christus. Wat gebeurde er met u?

'Ik zag het als een teken van Boven. Ik had nooit zo stilgestaan bij het woord van Genesis: Adam, waar ben je? Nu werd het voor mij duidelijk. Ik kon hier niet mee doorgaan. Ik voelde me bevrijd. Het was een van de meest indrukwekkende momenten in mijn leven. Ik ben van de Engelse school die zegt: als je het niet eens ben met je minister moet je vertrekken. Ik heb toen een paginagroot artikel voor Trouw over de waanzin van de wapenwedloop geschreven. Ik heb het minister Van den Broek eerst laten lezen. Hij schrok. Hij sprak zijn twijfel uit of hij mij kon handhaven, maar ik vertelde hem dat ik zelf mijn ontslaaanvraag zou indienen. Ik wilde mijn handen vrij hebben voor inzet voor vrede en veiligheid. In 1986 werd mij eervol ontslag verleend.'

Verloor u toen vrienden door uw beslissing?

'Dat gebeurde inderdaad. Een van mijn vrienden was het totaal oneens met mijn standpunt en er ontstond een verwijdering. Bij een andere collega, met grote NATO-ervaring, werd ik gevraagd op zijn begrafenis te spreken en dat in aanwezigheid van diplomaten en defensied medewerkers. Ik heb er ook ontzettend veel voor terug

gekregen. Ik heb een hele mooie loopbaan gehad, maar de tijd daarna met inzet voor vrede en interreligieuze samenwerking vind ik het belangrijkste in mijn leven.'

Na zijn pensionering schreef hij verschillende boeken over onder andere Europa, maar ook over de zo noodzakelijke spirituele vernieuwing van de mensheid. Dit komt ook terug in het geestelijk testament aan zijn kleinkinderen. Een indrukwekkend document met veel aandacht voor de figuur van Jezus. 'Hij wijst in de richting van een rechtvaardige en leefbare wereld.' In dit document noemt hij de Bergrede van Jezus revolutionair.

Waar komt die bewondering voor Jezus vandaan?

'Het gaat verder dan bewondering. Jezus raakt mensen aan. Ik heb dat zelf ervaren met die droom. Je denkt natuurlijk wel eens dat de wereld maar niet beter wordt. Die strijd is er een van de lange adem en dankzij het geloof houd ik het vol. De kerk loopt dan wel leeg, maar het aantal zinzoekers neemt toe. De kerk moet inspelen op die noodkreet die er is in de maatschappij. Ik ben daarom blij met paus Franciscus. In zijn belangrijke brief over de vreugde van het Evangelie zegt hij nee tegen uitsluiting van mensen en nee tegen geldverheerlijking.'

U bent ook een warm voorstander van Europa. Maar in partijen als CDA en VVD neemt het eurosceptisme toe. Hoe kan dat?

'Ik vind dat zo slap. Alsof Brussel alle bevoegdheden van de nationale overheden afpakt. Alle beslissingen zijn en worden genomen door de ministers van de individuele staten zelf. Natuurlijk hoeft niet alles door Brussel gedaan te worden, maar op het gebied van buitenlandse zaken, defensie en banktoezicht moet de Europese integratie doorgaan. Het is ook essentieel voor ons. Een aantal partijen laat zich nu leiden door het 'gesundes volkempfinden'. Ik vind dat we de plicht hebben duidelijk te maken waarom de Europese integratie moet doorgaan. Daarover gaan ook de komende verkiezingen.'

Heeft u wat dat betreft vertrouwen in de Nederlandse politiek?

Voor het eerst valt er een stilte in de studeerkamer. Eigenlijk wil hij er niet te veel over kwijt. 'We hebben dringend behoefte aan politici die staan voor hun zaak. Die een positief verhaal over Europa brengen'.

Bent u door uw keuzes van de afgelopen jaren ook van politieke kleur verschoten?

'Ik ben nog heel lang lid gebleven van het CDA, maar toen er werd samengewerkt met de PVV was het voor mij helemaal over. Ik had overigens al moeite met de standpunten van de partij over Israël en de hypotheekrenteaftrek. Bij de laatste verkiezingen heb ik een voorkeurstem uitgebracht op Frans Timmermans. Ja, je kunt wel zeggen dat ik nu aan de linkerkant zit.'

'Ik maak mij grote zorgen over de enorme verschillen tussen arm en rijk'

In zijn boeken en publicaties spreekt hij van een geestelijke crisis, veroorzaakt doordat de mens alleen met het hier en nu bezig is. Verrijking van zichzelf (bankencrisis) en vernietiging van de natuur. Hij legt een rechtstreeks verband met het loslaten van het transcendent. De relatie met het hogere, noem het God, is bij velen verdampd.

Wat moet er gebeuren in uw visie?

'De mens moet tot bezinning komen. We zitten met z'n allen in het hetzelfde bootje: gelovigen en niet-gelovigen. Daarom roep ik op tot een spirituele vernieuwing. Anders loopt het catastrofaal af. We moeten ons weer fundamenteel met elkaar verbonden weten en eerbied voor de natuur hebben. Ik heb daarover zorgen, maar ook hoop. We hebben een diep geestelijk fundament nodig. In mijn leven heb ik de wereldgodsdiensten goed leren kennen en leren respecteren. Daarom ben ik niet wanhopig. We moeten doorgaan met de goede strijd.'

Welke zorgen heeft u?

'Ik spreek van drie tijdbommen. De enorme verschillen tussen arm en rijk,

Edy Korthals Altes (5 maart 1924) studeerde economie aan de Nederlandse Economische Hogeschool in Rotterdam en werkte van 1951 tot 1986 in de diplomatieke dienst van Nederland. Tweemaal bezette hij een ambassadeurspost, van 1977 tot 1980 in de Poolse hoofdstad Warschau en van 1983 tot 1986 in de Spaanse hoofdstad Madrid. Over vrede en veiligheid en de noodzaak van geestelijke vernieuwing in Europa, schreef hij diverse boeken.

1988: *Mens of Marionet*

1988: *Een dure keizer zonder kleren*

1999: *Heart and Soul for Europe*

2002: *Europa Ontwaak!*

2002: *Spiritualiteit*

2008: *Spiritual Awakening.*

de aantasting van ons leefmilieu en de exorbitante militaire uitgaven.' In zijn visie moet de samenleving daarom afstand doen van het "verstikkende

materialisme en consumentisme". Solidariteit is volgens Altes geen kreet uit het verleden, maar meer dan actueel en noodzakelijk. Hij put kracht uit de bijbelse verhalen en hoopt dat anderen dit ook inspireert. Onmogelijk? Altes zegt het in zijn geestelijk testament als volgt.

"Door de eeuwen heen heeft deze onzichtbare, zo ontzagwekkende kracht, mensen in beweging gebracht, aangespoord tot omkeer. Tot het inslaan van nieuwe wegen wanneer het leven dreigde vast te lopen. Die stem werd verstaan door Abraham toen hij wegging uit zijn vertrouwde omgeving. Ook door Franciscus, Bonhoeffer, Martin Luther King en tal van anderen die zich hebben ingezet voor een meer rechtvaardige en vreedzame wereld. Het zou de aanzet kunnen geven voor het nadenken over een meer volwassen benadering van de economie, een eind kunnen maken aan de gretigheidscultuur die nu onze natuurlijke leefomgeving onherstelbare schade toebrengt waardoor het leven van komende generaties bedreigd wordt."